

Zondag 2 januari 2022

Over de Paaskaars – de Levensboom

Lezingen: Genesis 2 : 4b – 9

Openbaring 21 : 1 – 6, 22 : 1 – 5

De laatste tijd hoor ik in gesprekken, in interviews steeds meer zorg om de wereld waarin wij leven. En dat heeft niet alleen te maken met de pandemie, die maar niet over gaat. Er is zoveel dat niet goed loopt. Het vertrouwen in de overheid is laag, de sfeer in de Tweede Kamer is slecht, de toeslagenaffaire komt maar niet tot een goed einde, een nieuwe regering lijkt er eindelijk te komen, en vooral jonge mensen kunnen geen huis vinden, het klimaat schreeuwt om onze serieuze aandacht, en zo kan ik nog wel even doorgaan. Soms denk ik met al die mensen: Waar gaat het heen? Hoe moet het verder?'

Denkers en schrijvers in kranten en weekbladen spreken dezelfde zorg uit, in andere taal. We zitten in een 'kanteltijd', zeggen zij. Alle grote beschavingen moeten op een goed moment een nieuw begin maken. Dat ogenblik lijkt nu aangebroken, voor de onze. Er is sprake van verval. We zitten in een soort winter. De wereld draait niet meer gewoon door. Hij hapert. Het gáát weer lente worden, wordt gezegd. Onze dagen zijn het begin van een nieuw begin. Maar hoe dit eruit gaat zien? Dat is nog onduidelijk.

Kunnen we dan aanwijzingen vinden in de beelden uit de Openbaring van Johannes. Misschien vindt u de kloof tussen ons dagelijkse leven en de visioenen van Johannes over het koninkrijk Gods te groot is.

Als u in de afgelopen adventsperiode hebt meegelezen met de Adventskalender, dan bent u wellicht wat meer vertrouwd met alle beelden die Johannes gebruikt. En het was soms heftig om te lezen al die gruwelijke beelden uit dat boek.

En toch paste het ook mooi in de Adventsperiode. Want met de geboorte van Jezus geloven we toch dat de macht over hemel en aarde in Gods hand is. In Gods hand en uiteindelijk niet in die van de grote wereldleiders. En zoals koning Herodes bang was voor de nieuwe Koning die geboren was in Bethlehem, zo waren in Johannes'tijd de wereldleiders bang voor de kerkelijke gemeenten, al waren die nog maar klein.

In het jaar 64 was er een grote brand in Rome, die bijna de hele stad plat legde. Keizer Nero besloot direct om de christenen aan te wijzen als de schuldigen.

Velen vonden de dood, voor de leeuwen geworpen of gekruisigd.

Nero's opvolgers deden dat wat minder, maar een onbekommerd bestaan was het niet voor de kerk.

Je was nooit zeker van je lot, zeker niet als je leiding gaf in zo'n geloofsgemeenschap. Johannes was zo iemand .

Hij werd op een kwade dag verbannen naar een strafeiland, Patmos, net voor de Turkse kust.

Op de een of andere manier wist hij daar schriftelijk in contact te blijven met de christelijke gemeenschappen aan de overkant van de zee.

En de grote vraag die zij Johannes stelden was : Hoe moeten we nu verder, hebben we nog toekomst?

Kunnen we staande blijven met ons geloof en onze manier van leven? Liet God maar even wat van zich zien.

Johannes schrijft die geloofsgemeenschappen per kerende post terug. Een lange brief die wij nu kennen als het boek Openbaring. Een brief in geheimtaal, alleen te begrijpen door de mensen aan wie hij schreef. Ondergrondse verzetsliteratuur, vol beelden die even intrigerend als onbegrijpelijk zijn voor buitenstaanders. Johannes beschrijft daarin wat hij heeft gezien, als in een droom, een visioen.

Daar verbannen op dat eiland, ver weg van de samenleving is het hem gegeven met andere ogen naar die samenleving te kijken.

Wie op een afstand staat ziet vaak beter. En hij ziet ineens scherp wat er speelt in de wereld, laat hij de gemeenten aan de overkant weten.

En bij dat zien wordt hij geholpen door zijn bijbelkennis van de wet en de profeten. Johannes actualiseert de woorden van de profeten .

Wat mensen als Jesaja en Jeremia hebben geschreven, ziet hij opnieuw gebeuren in zijn eigen tijd.

Daarom noemt Johannes zijn brief ook een profetie.

Een profetie is niet zozeer een toekomstvoorspelling, het is vooral een analyse van de samenleving, van de cultuur, zoals die er voorstaat, een analyse waar de lezers wat aan hebben voor hun manier van leven met het oog op de toekomst.

Wat Johannes is gaan zien daar op Patmos, is dat er een strijd gaande is, die ieder mens herkent: de strijd tussen goed en kwaad, tussen integriteit en corruptie, tussen rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid.

En er zijn steeds momenten dat het kwade lijkt te winnen, dat de toekomst potdicht lijkt, zonder perspectief. Dat je net als die mensen in de gemeenten van toen je afvraagt: hoe moet het nu verder met ons, in onze samenleving? En met onze wereld?

Zal er nog kans van overleven zijn straks voor onze kinderen, met al die klimaatveranderingen?

Hoe moet het verder daar in de wereld? Zoveel honger en geweld, zoveel gevolgen van de pandemie, die nog niet tot een einde lijkt te zijn.

Johannes heeft niet zomaar een antwoord voor de gemeenten.

Hun uitzichtloosheid lijkt ook hem gevangen te houden.

Maar hij droomt en in die droom gaat er een deur voor hem open en hij kijkt een troonzaal in, waar iemand op een troon zit, groter en schitterender dan alle tronen ter wereld? Maar rondom de troon die Johannes ziet is een regenboog. Een regenboog, het symbool van het verbond tussen God en de mensen.

En Johannes ziet dat God een boekrol vasthoudt met zeven zegels, die niemand open kan krijgen. een symbolische beschrijving van de toekomst die een gesloten boek blijft, die niet uitgerold kan worden..

In zijn droom reageert Johannes geschokt op dat beeld. Hij huilt hard staat er. Is God een God, van wie we niets meer hoeven te verwachten? Zijn we aan ons zelf overgeleverd?

Maar dan grijpt één van de aanwezigen in: Wees niet verdrietig, Johannes, de Leeuw uit de stam van Juda – die Davidszoon – die krijgt het boek in handen en gaat het openmaken. Als een leeuw het boek opent – als een leeuw de leiding krijgt, dan is er hoop.

Maar Johannes ziet geen leeuw. Wel ziet hij een lam. Het is een gewond lammetje, met bebloede kop. Zo zwak, zo kwetsbaar: het is het beeld voor Jezus Christus, die de wereld zal bevrijden. Het Lam zal een nieuw begin brengen, een andere tijd.

En aan het eind van zijn visioen beschrijft Johannes viermaal iets dat er dan niet meer is. Johannes schrijft: ‘ Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij, en de zee is er niet meer’. En ook al ben ik er wel op gewezen dat veel mensen kunnen genieten van de zee; in de bijbel is de zee ook de plek van zeemonsters, van stormen die opeens op kunnen steken. Vandaar dat op de nieuwe aarde de zee niet meer te vinden is in haar bedreigende aspect. Ze is getemd. De zee is niet meer.

Bijna met de zelfde woorden schrijft Johannes: ‘en de dood zal er niet meer zijn’: de dood is niet meer, is verslagen. En hij schrijft nog meer: ‘Er zal niets meer zijn waarop nog een vloek rust.

Vlak daarvoor is het gegaan over de Levensboom die in het nieuwe Jeruzalem te vinden zal zijn. Deze boom brengt maandelijks haar vrucht op. De boom des levens is een toespeling op het tweede scheppingsverhaal uit Genesis 2 en 3. Wij kennen de afloop van dat verhaal: man en vrouw worden verdreven uit het paradijs. Cherubs bewaken met een vlamvend zwaard de toegang tot het paradijs. In het nieuwe Jeruzalem is de verwijdering ongedaan gemaakt: er is geen vervloeking meer.

De vervloeking van de aardbodem is weggenomen. Tot slot nog één zo’n zin: ‘Het zal er geen nacht meer zijn en het licht van een lamp of het licht van de zon hebben ze niet nodig, want God, de Heer, zal hun licht zijn’.

Na geen zee meer, geen dood meer en geen vervloeking meer nu tot slot: geen nacht meer.

Dit is een toespeling op wat in Genesis 1 staat over de eerste scheppingsdag. God roept daar het licht. Ziet dat het goed is, en scheidt het licht van de duisternis. Het licht noemt hij dag, de duisternis nacht. Dat licht van de eerste scheppingsdag, het licht waarmee alles begonnen is, dat is er nu volledig. Er zal geen nacht meer zijn: het kwaad is overwonnen. Zo raken begin en einde elkaar. De bijbel begint met de tekening van een paradijs, een hof en eindigt met de beschrijving van een stad. Niet zomaar een stad maar een stad waarin het paradijs weer is opgenomen. De hof van het begin is uitgegroeid tot de stad van het einde. En zo getuigt Johannes met profeten en apostelen: wij zijn niet bestemd voor een blind lot, maar mogen vertrouwen in iets waarvan we ons geen voorstelling hadden durven maken.

De toekomst ziet er volgens Johannes zo uit: geen zee meer, geen dood meer, geen vervloeking meer, geen nacht meer. Dat mag voor ons als een nieuw begin zijn.

Het boek Openbaring wil ons niet aansporen om de wereld te ontvluchten.

Het wil ons juist aansporen om in de wereld het Koninkrijk van God op te laten lichten,
om te blijven roepen om ontferming
en te blijven geloven in verandering.
Om Jezus Christus, het Lam, te volgen.

Dat zo de Paaskaars, die in ons midden brandt,

ons blijft aanmoedigen

om te blijven geloven in

en te werken aan:

deze wereld omgekeerd.

Als een nieuw begin.....

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger